

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Cap. I. De Divortio conjugum quo ad vinculum ipsum Matrimonii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73973)

Anchar. *ibid.* n. 2. Card. n. 30. Oliv. *for. eccles.* p. 3. q. 37. n. 3. quos citat & sequitur Wiestn. *h. t. n.* 3. de cetero nomine causarum matrimonialium veniunt controversiæ & quæstiones de matrimonii & Sponsalium natura, qualitatibus, contractu, indeque ortis juribus & obligationibus, deque eorum valore, impedimentis horumque dispensationibus, deque matrimonii dissolutione, redintegratione, divortii, non tamen veniunt quæstiones de dote, donatione propter nuptias, successione hæreditaria, alimentis & similibus, tales enim quæstiones, utpote de re temporali & politica, pertinere ad forum & Judices sæculares de communi docere Bellarm. l. 2. de *matrim.* c. 32. Tanner. *Tom. 4. d. 8. n.* 166. testatur Wiestn. n. 5. & tenet Pith. *h. t. n.* 17. nisi tamen, ut addit Wiestn. n. 6. tales quæstiones in quæstionem matrimonialem propriè talem (quales sunt jam enumeratæ) in judicium principaliter deductam incidant; tunc enim, sicut de illis principaliter motis, sic etiam his incidenter cognoscere & pronuntiare pertinebit ad Judicem ecclesiasticum; sic quoque Judex sæcularis competens est in quæstionibus facti respicientis matrimonium, ut si agatur de punitione adulterii, incestus aliorumque criminum, quæ sunt contra sanctitatem matrimonii; tum quia hujusmodi delicta sunt mixti fori, quæ proinde Judex, qui præverit, sive sit ecclesiasticus, sive sæcularis, punire potest; tum quia sunt quæstiones facti, non juris, nec ad ea puniendæ necesse est cognoscere de valore matrimonii aut sensu canonum, ita Pith. *cit.* n. 17. citans Sanch. *de mat.* l. 3. d. 54. n. 3. & 6. Item Judex sæcularis competens est, dum quæritur, an matrimonium sit contractum, an contractum in facie Ecclesiæ, an clam, ut ita constet, an filius sit legitimus, nisi incidat in quæstionem juris. V. G. quid sit matrimonium clandestinum, Pith. n. 18. cum Tanner. l. c. q. 8. *du. 9. n.* 164.

2. Resp. secundò in specie: de jure communi in causis propriè matrimonialibus Judex competens est solus Episcopus, juxta c. *accidentibus*, de *excess.*

prelat. & expressam decisionem Trident. *sess.* 24. de *reform. mat. c.* 20. ubi: *ubi cause matrimoniales non Decani, Archidiaconi aut aliorum inferiorum judicio, sed Episcopi tantum examini & jurisdictioni relinquimus &c.* Nihilominus in iis quoque (jure ordinario, adeoque citra commissionem & delegationem, aut etiam privilegium) Judex competens est Prælati alius Episcopo non subiectus, jurisdictionem quasi episcopalem in certo territorio & in ejus populum exercens. Rota apud Mantua. *decis.* 102. n. 7. Riccius *in decis.* Curia Neapol. *decis.* 184. Barbos. *de offic. & potest. Episc.* alleg. 84. n. 3. Wiestn. *h. t. n.* 7. Reiffenst. n. 21. Unde, dum Trident. aliis Episcopo inferioribus negat hanc jurisdictionem, intelligit illos inferiores, qui certæ diocesis Episcopo saltem in causis aliquibus subiecti sunt. Item Judex competens est capitulum sede vacante, utpote in quod transit ordinaria jurisdictionis Episcopi, juxta c. *his que*, & c. *cum olim*, de *majorit. & obed.* Item non tantum Vicarius Episcopi generalis in spiritualibus, & quidem sine mandato speciali, juxta c. *fin. de cognat. Spirit.* & c. 1. de *frigid. & malef.* sed & Vicarius capituli sede vacante, ut Barb. l. c. n. 3. Covar. *de Sponsal.* p. 2. c. 8. §. 12. n. 1. Quarant. *in sum. Bullar.* v. *sede vac.* de quo vide me in *Vicar. Episc.* q. 582. De cetero ex commissione & privilegio, quin & ex consuetudine præscripta legitime (non sufficere tamen quadragenariam, sed requiri immemorabilem, juxta quod declaratum à S. Cong. Card. Interp. Trid. testantur Fagn. & Barb. *asserit* Wiestn. *h. t. n.* 10.) causarum matrimonialium cognitio & definitio officiali minus principali competere potest, & competit, præsertim in diocesis amplioribus, uti & Archidiaconis, Decanis & Vicariis foraneis, quos commissarios vocant, aliisque Præstis ecclesiasticis, ut patet ex communi praxi Ecclesiæ, & juxta hanc docent gl. *fin. in c. accidentibus. de excess. prelat.* Butr. *ibid.* n. 2. Abb. n. 3. Fagn. n. 3. apud Wiestn. n. 9.

TITULUS XIX.

De divortii.

Quest. 273. Divortium quid & quotuplex.

1. **R**esp. ad primum: Divortium est viri ab uxore, & hujus à viro separatio legitima, nimirum non facta sine lege vel ratione vel etiam autoritate Judicis Sylv. v. *divortium*.

2. Resp. ad secundum: Est tam apud Theologos quam apud Jurisconsultos duplex; nimirum prout importat dissolutionem matrimonii tantum quò ad thorum & habitationem, & prout importat dissolutionem quò ad ipsum vinculum. Porro separa-

tio, quæ non est perpetua, sive ex causa per se duratura semper, minus propriè divortium appellatur, qualis est illa, quæ in jure frivolum dicitur, quòd juxta Ulpianum in l. *cum. §. divortium. ff. de donat. inter vir. & uxor.* est levis seu frivola offensa inter conjuges, quam ob levis quandoque momenti causam, erinde nascentem iram subitam sequitur temporalis quadam secessio seu separatio, dum postliminio quiescente ira & animo sedato, cessat. Verum de hac separatione hic nihil, de cæteris duabus speciebus divortii in præsentè, capitibus duobus sequentibus.

CAPUT I.

De divortio conjugum quò ad vinculum ipsum matrimonii.

Quest. 274. Matrimonium ratum quòd dicatur.

1. **R**esp. ad primum: Matrimonium ratum dicitur, quòd post Baptismum susce-

prum mutuo contrahentium consensu perficitur, nulla carnali copulâ subsecutâ, unde et si infidelium seu non baptizatorum matrimonium sit legitimum, non est tamen ratum, e, quanto b. i. Porro matrimonium

monium manet ratum, & non efficitur consummatum, quamdiu vir non feminaverit intra vas feminicum, etsi illud penetraverit; quamdiu enim non præcessit copula apta ad generandum, non fiunt una caro. Et definit esse tale, si intra illud feminavit, etsi non penetravit; quia talis copula sufficit ad generandum. Sanch. *L. 2. de matr. d. 21. n. 2.* Gutt. *de matr. c. 54. n. 21.* Castrop. *de sponsal. d. 3. p. 2. §. 1. n. 1.* Adhæc qui tenent semen femininum necessarium esse ad generandum, consequenter requirunt ad consummationem, fertilisationem femininam, qui negant illud esse necessarium, ut Sanch. Gutt. Castrop. *ll. cit.* negant & alterum. De cætero per copulam vi vel metu extortam extra vel post bimestre datum ad deliberandum de ingressu religionis consummari matrimonium, conveniunt ferè omnes, ut Sanch. *d. 22. n. 1.* Gutt. *l. c. n. 16.* Per copulem talem extortam intra dictum bimestre consummari quoque matrimonium, etsi negent aliqui, sentiunt tamen cum communi Sanch. Gutt. *ll. cit.* Castrop. *n. 2.* ed quod sit accessio ad suam, & per eam efficiantur una caro, & si ex parte unius liberè habentis copulam consummatum censetur matrimonium, necesse est etiam ex parte alterius coacti illud consummari; quia est unicum vinculum. Nihilominus non impediti per hoc partem coactam ingredi religionem, ed quod æquum non sit, ut ea licentia à jure concessa per injuriam sibi ab altero illatam privetur. Nequaquam tamen eum, qui copulam extorsit, posse ingredi religionem, parte, quæ vim passæ, renuente, tenent Sanch. *l. c. n. 5. 6. & 8.* Castrop. *n. 3.*

Quæst. 275. An & qualiter matrimonium sit indissolubile.

1. Resp. primò: Matrimonium etiam non consummatum, tam fidelium quam infidelium, quod ad vinculum de se est indissolubile. Castrop. *l. c. 5. & 6. infine.* cum communi, prout hanc indissolubilitatem statim ab initio creationis asseruit Adamus *Genes. 2.* dicente Trid. *Sess. 24. de matriu. Matrimonii perpetuum indissolubilem nexum primus humani generis parens divinis spiritibus instituit pronuncians, cum dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; quamobrem propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ. Item Christus apud Matth. Quod Deus conjunxit, homo non separet. Et Apost. ad Rom. 7. Mulier vivente viro alligata est legi.*

2. Resp. secundò: Hæc indissolubilitas intrinseca omni matrimonio non est purè à jure divino positivo; ab initio enim, dum institutum ab auctore naturæ matrimonium indissolubile, non exstabat præceptum ullum divinum positivum aliud, quàm de abstinentia ab arbore vetitæ: Pith. *l. c. n. 138.* sed est ex jure divino naturali. Matrimonium siquidem ex natura sua ordinatur, tum ad conjugum amorem mutuam fovendum, tum ad generandam non solum, sed & ad bene educandam prolem, quod commodè fieri nequit, si matrimonium esset solubile; foret enim proles incerta & malè educaretur. Hinc Deus omnium Dominus Auctorque naturæ quæ talis ad hos fines in conjugio intentos à principio aliter non instituit illud, concessitque mutuum corporum traditionem & usum quam indissolubilitate, prout dicitur *c. unic. de voto in 6. ubi: Matrimonii vinculum ab ipso Ecclesia capite rerum omnium conditore illud in paradiso, & in statu innocentia instituit indissolubilitatem accepit &c.* Ac ita sentit Pith. *l. c.* Castrop. *n. 6.* citans Bellarm. *L. 1. de*

matr. c. 12. Azor. *L. 6. q. 3.* Rebell. *de oblig. just. L. 2. q. 15. §. 1.* Vasq. *d. 1. de matr. c. 2.* Covar. *2. part. decret. c. 7. §. 3. n. 5.* & plurimos alios. Huic tamen concessionem & institutionem naturæ matrimonii congruenter factæ non obstat, quod quandoque Deus ob gravem aliquam causam permiserit vinculum matrimonii solvi; in Lege quidem Evangelica, non tantum matrimonii rati in favorem status religiosi, sed & consummati inter infideles in favorem fidei. In lege scripta permittendo Judæis libellum repudii, ut docent plures apud Sanch. *L. 10. d. 1. n. 7.* sententibus tamen aliis contrarium cum Magist. sentent. S. Bonav. Richar. permissum nimirum, hoc est, non punitum repudium uxoris tanquam minus malum ad vitandum majus, nempe uxoricidium. De quo plura infra. Matrimonii verò rati in lege Evangelica permittendo illud solvi; cum hæc, ut inquit Castrop. sint solubilitates extrinsecæ, naturam matrimonii non mutant; sicut non mutat perpetuitatem status religiosi, quod is aliquando solvi possit. Unde

3. Resp. tertio: Non est ista indissolubilitas ita essentialis matrimonio, ut ea repugnet propriè juri naturæ, sitque intrinsecè mala. Ita Pith. *cit. n. 138.* & Laym. *l. 5. tr. 10. p. 3. c. 6. n. 1.* remittens ad D. Thom. *in 4. d. 33. q. 2. a. 1.* Bellarm. *de matr. l. 1. c. 4.* Sanch. *l. 2. d. 13.* nulla siquidem, ut inquit Laym. ratio est, cur non etiam matrimonii contractus ad modum aliorum contractuum, spectato præcès jure naturali, mutuo consensu dissolvi possit. Juxta illud: *Obligaciones, que mutuo consensu contrahuntur, contraria voluntate dissolvuntur. §. fin. Inst. quib. mod. toll. obligat.* nisi quod talis dissolutio primario fini matrimonii, qui est generatio & educatio proles, repugnare videatur. Illa autem ratione non ostenditur matrimonii solutionem esse per se & intrinsecè malam, sed solum ratione adjuncti, quod sæpissimè abest, ut si proles jam perfectè educata sit, vel ob uxoris sterilitatem, senium &c. nulla sit spes generandæ proles, quo casu dissolutio matrimonii magis confert ad generationem proles cum alio conjugè, quàm ut repugnet. Probatur quoque idem à posteriore. Deus siquidem abolutà potentiâ in lege propriè naturali dispensare nequit, ut cum D. Tho. *1. 2. q. 94. a. 5. & q. 100. a. 8.* AA. communiter, Jam verò Deus olim, tam in lege scripta, quàm Evangelica dispensavit, ut dictum, tam in matrimoniis consummatis, quàm ratis, permittendo ea solvi.

4. Resp. quartò: Indissolubilitas omnimoda (intellige respectu potestatis humanæ) inter fideles non provenit ex eo, quod matrimonium sit Sacramentum; quia etiam matrimonium ratum est Sacramentum, & tamen est solubile etiam potestate humana Papæ in sententia valde probabili. De quo paulò post. Neque ex eo, quod sit Sacramentum perfectè significans unionem Verbi cum natura humana, seu cum Ecclesia per Incarnationem, quæ perpetua est, & nunquam solvenda, ut Pith. *n. 40.* Laym. *l. c. n. 2.* & 3. nam ex eo tanquam à posteriore convincitur esse indissolubile omnimodè, ut Castrop. *§. 2. n. 4.* ergo non ideo, quia dictam unionem Christi significat, est indissolubile, quasi hæc esset ratio à priori, & in qua fundaretur dicta indissolubilitas; sed quia indissolubile omnino est, ideo dictam unionem Christi significat; adeoque illam indissolubilitatem habet aliunde, nempe à præcepto divino juri naturali superaddito, quod nimirum Christus in lege Evangelica tulit. *Matth. 10. Quod DEUS conjunxit, homo non separet;* tulitque hoc ipsum præceptum Christus, seu illam illius indissolubilitatem omnimoda

dam voluit, ut aptius dictam unionem cum humanitate vel Ecclesia significaret. Unde etiam, ut bene ait Castrop. *cit. §. 2. n. 1.*, non congruebat (stante nimirum illa Christi voluntate sineque ab eo intento) concedi Papæ ullive alteri homini potestatem solvendi illud, et si de cætero absolute loquendo potuisset delegari dicta potestas; cum in eo ipse Christus dispensate poterat. Neque hucusque dictis de indissolubilitate matrimonii opponas illud Christi *Matth. 19. Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur*: Unde sequi videtur, posse uxorem ob fornicationem vel adulterium ab ea commissum dimitti, ac ita solvi matrimonium & aliam duci. Nam responderi solet, Christum tantum loqui de dimissione uxoris quo ad thorum & cohabitationem. ita ut sensus sit, fornicationem esse iustam causam dimittendi uxorem, seu separandi se ab ea quod ad locum. *Pirh. n. 41. citato Sanch. L. 10. d. 2. n. 3.* ac ita congruat cum illo *Marc. 10. & Luc. 16. v. 18.* ubi absolute dicitur: *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur; & qui dimissam à viro (intellige etiam ob fornicationem) duxerit, mæchatur.* De quo plura infra.

Quæst. 276. An de facto Pontifex saltem ob causam gravissimam dissolvere possit matrimonium ratum fidelium, ita ut utrique parti relinquatur liberum inire aliud matrimonium.

Resp. non convenire in hoc AA. sententia id affirmans est communior, quam tenent Abb. *in c. ex publico. de convers. conjugator. n. 14. Nav. in m. an. n. 22. n. 21. Suar. Tom. 3. de relig. l. 6. c. 17. n. 21. Pirh. n. 142. Cajet. Tom. 1. opusc. tr. 18. q. unic. Vasq. 1. 2. d. 165. c. 7. Less. l. 2. c. 40. n. 146. Gutt. de matr. c. 53. n. 3. Sauch. l. 2. d. 14. n. 2. Hurt. d. 8. de matr. diff. 3. n. 11. Laym. l. c. c. 6. n. 4.* dicens, hanc esse Canonistarum *in c. ex publico.* Gobat. *in Theol. experim. tr. 10. n. 691.* dicens, contrarium sine Sedis Apostolicæ contumelia defendi non posse. Rationes hujus sententiæ sunt, quod Pontifices dispensarint quandoque in matrimonio rato; puta Paul. III. Pius IV. ter quaterve Gregor. XIII. una die undecies teste Henriq. *l. 1. c. 8. n. 11. in Gl. lit. F. Innoc. X.* cum homine plebeio sine causa bonum publicum spectante apud Gobat. *l. c.* & alii apud Dian. *p. 8. tr. 1. resol. 62.* illos autem in hoc errasse & in valide egisse, & juris divini ignaros fuisse, dici nequeat sine temeritate, ut inquit Valent. *3. p. d. 10. q. 1. p. 7.* quin & ut Veracruz. *in specul. p. 2. a. 27.* de Pontificis potestate, postquam dispensavit, dubitare instar factilegii est; esset enim quasi improbare Christo, quod Papa relaxare possit votum & iuramentum, dispensare in professione religiosa, ut Theologi & Canonistæ passim. Et pluribus exemplis ostendit Barb. *in c. cum ad monasterium. de statu Monach. n. 13.* qua professione infirmius est matrimonium ratum, cum per eam dissolvatur. Quod matrimonium non sit omnino indissolubile, nec in ratione contractus, nec ob rationem Sacramenti, aut significationem, quæ significat conjunctionem Christi cum anima per caritatem & gratiam, quæ dissolubilis est. Ac denique, quod potestas ligandi & solvendi Ecclesiæ concessa, utpote favorabilis salutis animarum, sit extendenda, quantum licet, nisi obsteret jus divinum, quale hic non est, in quo propriè

ac directè sit dispensandum à Papa solvendo matrimonium ratum; siquidem sicut in voto & iuramento, quod relaxando non tollitur, aut remittitur jus Deo quæsitum, sed tollitur ipsum votum & iuramentum, seu vinculum obligationis illius erga Deum per potestatem concessam à Deo Ecclesiæ solvitur; ac ita indirectè aufertur lex illa divina de voto observando; ita in præsentè Papa directè dispensando in contractu illo humano matrimonii, seu tollente ejus vinculum, quod est fundamentum obligationis juris illius divini & naturalis, tollatur indirectè lex illa divina, jobens vinculum matrimonii, etiam nondum consummati, perpetuò subsistere, præterquam si Ecclesiæ dissolventis auctoritas accedat. Ita Laym. Verùm licet hanc sententiam probabilissimam, dicat Castrop. *l. c. §. 2. n. 3.* ipse tamen contrarium censet verius & doceri ferè ab omnibus Theologis astruit, citans Sotum *in 4. d. 31. q. 1.* Bonavent. *d. 27. a. 3. q. 2.* Pont. *l. 9. c. 3. n. 3.* Valent. &c. ad quos ex Canonistis accedunt Turrecrem. *in c. sunt qui dicant. 27. q. 2. a. 3. n. 5.* Alex. *in c. tuas. de sponsa duor. n. 14.* Covar. Gutt. apud Krimer. *in 4. decret. n. 1621.* Potissima ejus ratio est, quod, cum matrimonium, sive ratum, sive consummatum, jure divino & naturali sit indissolubile, nequeat, nisi Deo concedente dissolvi, prout dicitur *in c. ex parte. de convers. conjug. il. 2.* ubi Joannes III. *Ex quo matrimonium inter legitimas personas contrahitur, in nullo casu illis viventibus dissolvi potest, nisi forte secus fuerit ex revelatione divina &c.* ex nulla autem traditione aut ullo textu constet, Deum Pontifici concessisse hanc facultatem. Dici autem non possit, quod ibi Papa loquatur de matrimonio consummato, cum nullum verbum hoc indicet, sed omnino contrarium clarè indicetur, dum dicitur: *ex quo matrimonium contrahitur.* Quod autem ad diluendum hoc dicitur ad Adversariis de dispensatione indirecta, quæ fit per substitutionem directam vinculi, idem applicari posse videtur ad dispensandum pariter in matrimonio consummato, quod Adversarii non admittunt. Addunt & aliam rationem Castrop. & Pont. nimirum, quod si ob aliqua inconvenièntia solvi à Papa possit matrimonium ratum, posset etiam ob eadem occurrentia in matrimonio consummato & illud solvi; cum matrimonium consummatum in substantia, essentia vel integritate superaddat matrimonio tantum rato, nisi quod dicat copulam & usum matrimonii, quæ non pertinet ad matrimonii substantiam & integritatem, & usus rei non faciat in veniente majus & fortius jus, quam in non utente re sua, adeoque matrimonium non reddat magis indissolubile. Sed nec ideo magis indissolubile, quia significat unionem Verbi cum natura humana vel Christi cum Ecclesia; cum, ut dictum, non habeat indissolubilitatem ab hac significatione. Quanquam, ut Pont. *l. 1. c. 11. d. n. 10.* satis dubium, an non etiam matrimonia rata fidelium ad hanc unionem significandam assumpta; cum etiam in pluribus sententia matrimonium consummatum infidelium hanc significet; quin imo matrimonium in primæva sua institutione. Ac denique esto, matrimonium ratum assumptum non sit ad illam unionem significandam, sed solum unionem Christi cum anima per gratiam; ad summum enim inde inferre licet quasi à posteriore, solvi illud quandoque posse, scilicet per ingressum in religionem, Deique dispensatione, non tamen ex dispensatione Papa.

Ad primam autem rationem Adversariorum respondet Castrop. ex eo, quod Pontifices adhærentes priori

priori sententiæ dispensarint quandoque in matrimonio rato, non convinci, certum esse, Pontificem habere hanc potestatem, sed solum esse valde probabile, sufficereque probabilitatem oppositæ sententiæ, ut Pontifices dispensando securè, tutâque conscientiâ procedant, nullumque errorem in praxi committant, tametsi speculativè loquendo errent, quod non est inconveniens, cum error non sit de jure, sed de facto, & non communi, sed particulari, veruntamen non video, cur re ipsa non intercedat hic error juris, quæstio enim juris est, an Papa habeat à Christo potestatem solvendi matrimonia rata, circa quam utique errant, judicando se eam habere, si re ipsa non haberent. Adde quod error ille practicus esset valde nocivus, & traheret secum maxima inconvenientia, dum Pontifices carentes ea potestate invalidè dispensando existerent occasio adulteriorum materialium, quæ committerentur à talibus ineuntibus alia matrimonia, utpote invalida. Ad argumentum desumptum à relaxatione voti & juramenti respondent negando paritatem, eò quod per dissolutionem illam matrimonii directè relaxetur lex illa divina: quod Deus conjunxit, homo non separet: quæ gratis dicitur intelligenda de matrimonio consummato; cum juncta testimonio Papæ in *cit. c. ex parte*, quod matrimonium, ex quo contracta, solvi non possint sine revelatione Dei, satis probat, divina lege prohiberi dissolutionem matrimonii etiam rati tantum ab homine, nisi id habeat DEI revelatione, quæ sanè revelatio non includitur in potestate ligandi ac solvendi concessa à Christo Pontifici. E contra à Papa relaxando votum vel juramentum directè non mutetur aut relaxetur lex divina: eò quod qui remittit debitum justitiæ non relaxat aut solvit jus naturale, dictans, jure debitum esse persolvendum, quamdiu non est solum vel remissum, cum remisso debito jus naturale perstat ut ante, & solum indirectè tollitur ejus applicatio ad hoc subiectum, sita in debito nondum soluto vel remisso. Pari modo lex divina præcipiens reddi DEO, quod ei voto promissum est, remisso voti debito salva perstat, & solum hic & nunc cum, qui votum emisit, & ex eo contraxit debitum, non obligat, quia hoc ei remissum. Possit autem Papam ejusmodi debita, quæ homo contraxit promissione DEO facta remittere potestate vicaria, ex ipsa potestate, quâ Christus cum suum in terris constituit, rectè infertur. Ad argumentum desumptum à professione religiosa dicunt eorum aliqui, Castrop. sentiente contrarium, cum Barb. in *c. ex publico. n. 10.* citatisque ab eo Scoto, Soro, Victoria, Corduba &c. non solo jure Pontificio per professionem solvi matrimonium ratum, sed, quod ea dirimat matrimonium, esse ex Christi privilegio, adeoque ex jure divino positivo. Sed de hoc paulò post. Ad hæc dicunt, non rectè argui à potestate solvendi professionem religiosam, seu votum solenne ad potestatem solvendi matrimonium ratum. Rationem disparitatis dant; quod in professione fiat traditio religioni, quam acceptat Prælatu religionis, quo non acceptante, ista vota non obligant; Papa autem sit ordinarius, cui tanquam superiori religionis sit quoque illa traditio, qui proinde potest eam rejicere, vel etiam acceptatam semel remittere, quâ rejectione vel remissione posita, cessat obligatio status religiosi. Ad illud, quod dicunt, pro licito & valido semper præsumi factum superioris etiam in dubio positivo, respondent, plushinc non inferri, quam quod sententia affirmans sit probabi-

lissima, & in praxi, ut Pontifices bona fide possint dispensare, omnino tutam, non tamen quod sit omninò certa; cum præsumptio juris de jure re ipsa possit esse falsa. Ad illud denique, quod ex Matth. de Moya *tract. 1. de opin. prob. c. 9. n. 25.* & Sylv. *v. votum. 4. n. 5.* & aliis afferretur, nimirum quod quando circa rem, quæ est juris divini duæ dantur sententiæ probabiles, una negans, altera concedens Papæ potestatem valide dispensandi, Papa post adhibitam maturam utriusque sententiæ considerationem, præviumque Theologorum examen diligens & accuratum, auditis etiam Cardinalium votis se ad unam partem determinaret, hæc Pontificis determinatio canonizata maneret, & ad eum certitudinis gradum ascenderet sententia, quam amplexus, ut contraria nullam amplius haberet probabilitatem; haberetque tunc dispensatio à Papa facta vim statuti; adeoque sicut post maturum consilium Pontifex statueret, ac verè definirer, licere sibi, seu posse se in hoc dispensare, necessariò standum esset hujusmodi statuto, sic etiam tali ejus factio. Ad hoc, inquam, respondent Castrop. & Pont. negando id ipsum, nimirum illud factum Pontificium, toties etiam repetitum, adducere sententiam illam ad tantam certitudinem, quantum ipsi adversarii ei tribuunt, multoque minus æquivalere statuto, seu definitioni Papali quâ tali, seu qualem faceret Papa loquens ex Cathedra. De quo vide Pont. *L. 9. c. 3. nu. 4.* ubi ostendit ab Alex. III. in *append. Concil. Lateran. p. 6. c. 8.* reprobatur quorundam prædecessorum judicium de potentia dissolvendi matrimonium ratum. Nihilominus relatis his utriusque sententiæ fundamentis, spectata praxi, standum esse pro summorum Pontificum potestate, reverentia exigit.

Quest. 277. Num posito, Papam posse dissolvere matrimonium ratum, possit id ipsum quoque licitè & validè, ubi non adest causa rationabilis & iusta.

REsp. Non tantum ad hoc, ut licitè dispense, sed etiam ad valorem talis dispensationis seu dissolutionis matrimonii requiritur causa justa. Sanch. *L. 2. d. 15. n. 6.* Pirh. *ad tit. de despons. & matr. n. 145.* dicens sic docere communiter Theologos & Canonistas apud Tanner. *d. 8. du. 4. nu. 68.* eò quod in jure naturali ac divino, ex quo oritur indissolubilitas matrimonii, etiam rati tantum, nec licitè nec validè, uti nec in voto simplici, nisi adest causa justa, dispensare potest; cum in his non sit dominus, sed dispensator. Porro cause justæ dissolvendi matrimonium ratum sunt gravis timor scandalorum magnorum futurorum, lepra superveniens uni conjugum, & similes, quas vide apud Sanch. *L. 2. d. 16.*

Quest. 278. An dissolvatur matrimonium ratum fidelium per suspensionem ordinum sacrorum.

REsp. negativè. Sanch. *L. 2. d. 18.* Castrop. *de sponsal. d. 3. p. 2. §. 4. nu. 1.* cum communi omnium juxta expressam decisionem *extrav. antiquæ.* Joan. XXII. de voto.

Quest. 279. An & qualiter dissolvatur matrimonium ratum per vota simplicia & professionem religiosam.

REsp.

1. Resp. ad primum: Per emissionem votorum, quibus nec solennis professio constat, nec verum religiosum constituunt, matrimonium ratum non dissolvitur. Sanch. *l. c. n. 9.* Castrop. *l. c.* Gutt. *de marr. c. 54. n. 6.* ut id constat ex *cit. Extrav.* Hinc vota emissa à quibusdam terriæ regulæ S. Francisci & S. Dominici, quæ solennia non sunt, nec religiosum propriè constituunt, matrimonium ratum non dissolvunt. Castrop. *l. c.* Sanch. *n. 4.* Gutt. *n. 2.* Ponc. *l. 9. c. 8.* Secus est de votis simplicibus emitti solitis in Societate post biennium novitiatus, quæ verum religiosum constituunt, pro ut definit Gregor. XIII. in sua Bulla, quæ incipit: *Quandò fructuosius.* edita anno 1582, hæc enim non tantum matrimonium contrahendum tanquam impedimentum dirimens impediunt, prout idem Gregor. in Bulla. *Ascendente Domino;* sed & matrimonium contractum ratum tantum dirimunt; cum sint professio religiosa, etsi non solennis, constituantque verum religiosum, quantum est ex parte illius, perpetuò adstrictum ordini. Ac ita supponit Castrop. cum aliis, dum ait, emissionem votorum, quibus nec solennis professio constat, nec verum religiosum constituitur, non solvitur matrimonium ratum; hinc etiam à contrario infertur: ergo emissionem votorum, quibus constituitur vel solennis professio, vel saltem verum religiosum, dirimunt matrimonium. Quòd autem quadam jura non nisi professionis solennis meminerint quò ad efficaciam illam solvendi matrimonium, inde est, quòd illo tempore, nulla professio seu nulla vota constituebant verum religiosum nisi solennia. Quòdque etiam alii Pontifices non meminerint nisi professionis regularis non expresso verbo *solennis*, inde est, non quòd votis simplicibus tribuant eam efficaciam, sed quòd eo tempore nulla vota nisi solennia constituebant professionem.

2. Resp. ad secundum: Matrimonium ratum dissolvi per professionem religiosam solennem, tenent Catholici omnes, prout decisum est in *cit. Extrav.* & *ine. ex parte tua. de convers. conjug.* ac novissimè per Trid. *Sess. 24. can. 6.* ubi: *Si quis dixerit, matrimonium ratum non consummatum per solennem professionem alterius conjugis non dirimi, anathematizabit.* Unde jam, ut tenent Sanch. *l. c. n. 8.* Pont. *l. 9. c. 7. n. 3.* Azor. *Tom. 1. l. 13. c. 6. q. 4.* Nav. *L. 3. cons. de convers. conjugat. cons. 1.* Cum equites S. Joannis seu Melitenses sint veri religiosi, per factam ab iis professionem solvitur matrimonium ratum eorum. AA. iidem.

3. Resp. ad secundum secundò: Professio solennis hanc efficaciam solvendi matrimonium ratum non habet ex se, sive seclusa Christi & Ecclesiæ institutione: ita AA. paulò post citandi contra D. Thomam in *4. d. 27. q. 1. a. 3. questiu. 2. in corp.* Rich. eod. *dist. a. 2. q. 2.* Covarr. in *4. decret. p. 2. c. 7. §. 4. n. 7.* Bellarm. *l. 2. de monach. c. 38.* & alios apud Sanch. *L. 2. d. 19. n. 1.* hac ductos ratione, quòd dicta professio constituat statum perfectiorem & repugnantem cum matrimonio, sitque mors spiritualis. Quæ ratio si valeret, haberet quoque professio religiosa vim dirimendi matrimonium consummatum, inessetque statui clericorum majorum ordinum, & vel maximè Episcopali, utpote statui perfectiori. Ad hæc (quæ est ratio à priori responsionis) professio religiosa consistere potest cum matrimonio non solum rato, sed & consummato, ut patet, dum ex consensu conjugis vel facto divortio, alter conjugum profiteretur, minimè per hoc soluto matrimonio: ergo professio ex se, seu natura rei illud non dirimit.

4. Resp. ad secundum tertio: Neque videtur habere vim hanc ex jure divino positivo à Christo immediatè statui religioso eam concedente, ut docet Sanch. *de marr. l. 2. d. 19. n. 3.* Gutt. *d. marr. c. 54. n. 8.* Pont. *L. 9. c. 5.* hac nixi ratione, quòd dissolutio matrimonii rati esse non possit nisi à Christo, vel immediatè, vel mediante ejus autoritate immediatè à Papa. Jam verò nullibi seu ex nullo jure positivo ecclesiastico constat, Christum hanc autoritatem dissolvendi matrimonium per professionem religiosam potius, quàm per statum clericalem aut calibratum concessisse Papæ: ergo. Ad quam tamen rationem respondent AA. citandi pro *seq. resp.* cur potius concessa Papæ potestas dissolvendi matrimonium per professionem, quàm per statum ordinis sacri, aliùve perfectiorem, id quidem ex jure scripto colligi non posse, colligi tamen satis posse ex facto ipso junctà traditione Ecclesiæ, hanc virtutem restrictam ad solam professionem religiosam. Ita Castrop. *cit. p. 2. §. 4. n. 4.* Verum tamen nec hæc responsio omninò sufficit, aut probat intentum; cum etsi bene ex ista traditione, adjunctis tamen etiam variis juribus colligatur & probetur, inesse hanc efficaciam professioni religiose præ aliis statibus, non tamen exinde colligi potest, inesse illam ei immediatè à Christo. Unde

5. Resp. ad secundum quartò: Probabilius docere videntur Castrop. *l. c. n. 5.* Laym. *L. 5. sum. tr. 10 p. 3. c. 6. à n. 3.* citatique ab iis *Sess. de just. L. 2. c. 41. du. 8. nu. 69.* Coninck. *d. 26. du. 3. concl. 4. n. 37.* Hurt. *d. 8. diff. 4. n. 17.* Suar. *Tom. 3. de relig. L. 9. c. 6. per tot. maximè à nu. 20.* Medin. *de sacror. hom. continent. L. 5. c. 86.* & *seq.* Host. in *c. ex publico. de convers. conjug. v. consummatum.* Jo-And. *ibid. n. 9.* &c. vim illam dissolvendi matrimonium ratum professioni religiose provenire immediatè ex Jure Pontificio, seu autoritate Papæ ei communicata à Christo, colligique id ipsum ex traditione Ecclesiæ, eaque ratione, quòd decuerit Christum relinquere Vicario suo potestatem instituendi statum aliquem perfectionis, indita ei virtute dissolvendi matrimonium ratum. Quod ipsum etiam hac ratione probat Laym. Si matrimonium ratum solveretur jure naturali aut divino per vota solennia, etiam jure naturali aut divino solveretur per vota simplicia; cum votorum solennium & simplicium discrimen solo Jure Pontificio sit introductum, sed vota simplicia non dirimunt matrimonium, ut constat ex *c. unic. de voto in 6.* Confirmat idem Castrop. hac ratione: Professio religiosa, quòd dirimat seu impediatur matrimonium contrahendum habet merè ex Jure Pontificio (unde aliquando in Societate professio religiosa votorum simplicium non fuit impedimentum dirimens, sed tale effectum à tempore Gregor. XIII. per Bullam: *Ascendente Domino*) ergo etiam quòd dirimat matrimonium contractum, habet à Jure Pontificio. Ad quæ tamen non incongruè responderi potest; imprimis ex eo, quòd Christus concesserit Papæ potestatem instituendi statum, per quem solveretur matrimonium, non bene argui, quòd etiam concesserit illi potestatem indendi eidem vim illam solvendi matrimonium; sicut ex eo, quòd Christus reliquerit Ecclesiæ potestatem designandi & determinandi aliquorum Sacramentorum materiam, non bene infertur, concessisse etiam eidem potestatem indendi illi materię vim practicè significandi gratiam; sed sicut ipse Christus per se elevavit ad hoc designatam materiam illam, sic etiam institutum statum illum per se elevavit

vavit

vavit ad efficaciam illam solvendi matrimonium; dein ab efficacia illa dirimendi matrimonium contrahendum ad efficaciam dirimendi matrimonium contractum non rectè inferitur, non tantum ex eo, quòd posterius, nimirum dissolvere matrimonium contractum sit quid majus, quàm impedire ne contrahatur; sed vel ex eo, quòd professio religiosa non secus ac clandestinitas, quòd sit impedimentum dirimens, non habeat ab intrinseco sive ab efficacia sibi indita, sive immediatè à Christo, sive ab Ecclesia seu Papa, sed veluti ab extrinseco, nimirum ab Ecclesia inhabilitante tales personas, nempe professos ad contrahendum validè matrimonium, ipsumque talem contractum irritante; professio verò vim solvendi matrimonium habet sibi intrinsicam; denique non multum ad rem facere videtur, quòd solennitas votorum sit immediatè à Jure Pontificio; cum vota solennia, non quia solennia sunt, sed quia constituunt statum religiosum solvunt matrimonium, ut patet in votis simplicibus Societatis, quæ etsi solennia non sunt, quia tamen constituunt verum religiosum, solvunt matrimonium ratum; quibus proinde, quam primùm à Papa elevata sunt, ad constituendum verum religiosum, dicta efficacia indita conferitur, ab eo, qui illam statui religioso indidit; non secus ac accidit in contractu, civili matrimoniali, cui, quam primùm elevatus est ad rationem Sacramenti, indita est vis causandi gratiam.

Quæst. 280. Quantum tempus & qualiter concessum conjugibus ad deliberandum de religionis ingressu.

Resp. Post matrimonium contractum & non consummatum conceduntur conjugibus duo menses ad deliberandum de ingressu religionis, ita ut intra tempus illud non teneantur reddere debitum, ut constat ex *c. ex publico, de convers. conjug.* circa quæ plura notanda. Primò, duos illos menses concessos non ad ingressum religionis cum effectu seu ad professionem, ut Abb. *in cit. c. ex publico, num. 2.* Nav. *c. 16. num. 27.* & alii; sed ad ingressum in novitiatum seu assumptionem habitus; ita ut conjux manens in sæculo, antequam ad aliud matrimonium transire possit, expectare debeat toto novitiatu tempore, adeoque anno uno, vel etiam duobus, prout ordo unum tantummodo annum vel biennium habet, novitiatu, ita ut tempus hoc ex voluntate, conjugis actari seu abbreviari non debeat nec possit. Sanch. *l. 2. de mat. d. 24. num. 4.* Gutt. *c. 54. num. 11.* Pont. *l. 9. c. 9. num. 2.* Castrop. *cit. p. 2. §. 5. num. 2.* Laym. *l. c. sub num. 3.* Unde etiam inferitur, quòd, si conjux mox, ut attingit annos pubertatis, ingrediatur, debere alterum expectare usque ad annum 16. ætatis, ante quem is professionem emittere nequit. Sanch. Ponc. Castrop. *LL. cit.* Item quòd si conjux accipiat & admittat monasterium in commendam, in quo casu tenetur post sex menses ibidem profiteri, juxta præscriptum Trident. *sess. 25. c. 21.* debere alterum expectare per dictos sex menses.

R. P. Lew. *Jur. Can. Tomus IV.*

2. Secundò, bimestre hoc computandum à die contracti matrimonii duobus mensibus communiter occurrentibus completis, Sanch. *num. 3.* Castrop. *num. 4.* Pont. *num. 3.* cum communi; quòd autem *cit. c. ex publico.* bimestre illud computatum non fuerit à die contracti matrimonii, sed à die per Judicem designato, ideo factum, quia mulier illa prætendebat matrimonium esse nullum, adeoque à die, quo illud declaratum validum, designatum illi bimestre.

3. Tertio, posse hoc bimestra autoritate Judicis abbreviari vel prorogari, cum communi, ut Castrop. *num. 5.* affirmant Sanch. *num. 12.* Gutt. *num. 16.* Pont. *num. 8.* & *seq.* eò quòd bimestre hoc licet à lege præscribatur, ministerio Judices imponendum; tempus tamen à lege præscriptum & vel maximè imponendum per Judicem, ab eo ex causa urgente coactari vel prolongari potest. Pont. *num. 8.* Mol. *de primog. l. 2. c. 14. num. 19.* juxta *l. qui pro tribunali, de sent. & re judic. & ibi Bart. n. 4.*

4. Quarto; Quamvis transacto illo bimestri vel alio tempore à Juce præfinito, teneatur conjux conjugi reddere debitum (potestas enim conjugi per matrimonium acquisita in corpus conjugis restringi non debet ultra, quòd restrictio talis legitimo jure fundata est) non tamen ita actari conjugem ad reddendum debitum, consummandumque mox ab elapso tempore matrimonium, quin possit adhuc, si velit, ingredi religionem, eò quòd, quamdiu consummatum non est matrimonium, electio status religiosi concedatur, docet Castrop. *num. 6.* citatis Sanch. *l. 2. c. 24. num. 27.* Gutt. *c. 54. num. 19.* Coninck. *d. 16. du. 94. num. 49.* Hurt. *d. 8. diff. 8. num. 30.* & *c.* quòd tamen ita intelligendum crederem, si intra illud bimestre seu tempus præfinitum resolvisset se planè ad incundam religionem, & mox ab illo occuparetur in ea petenda; si enim ultra illud tempus pro deliberatione statutum prætextu ulterioris deliberationis differri posset pro libitu consummatio, sanè crearetur per hoc alteri conjugi magnum præjudicium; unde etiam sicut ingrediens religionem, si ibidem profiteri renuat, & aliam amplecti velit, ne conjugi relicto præjudicium creetur, potest Judex compellere præfixo termino, ut in una religione profiteatur, vel ad conjugem redeat, ut Castrop. *num. 3.* Cón. *d. 26. du. 4. num. 45.* Henriq. *l. 12. c. 5. num. 8.* Sanch. *d. 24. num. 9.* Pont. *cit. c. 9. n. 10.* & *c.* ita quoque Judex poterit compellere præfixo termino, ut novitiatum ingrediatur vel maneat cum conjuge, eique petenti debitum reddat, quare illud; quamdiu consummatum non est matrimonium, conceditur electio status religiosi; verum est, dum alter conjux non petit & voluit; quòd si tamen, ut expressè Laym. *l. c.* citatis gl. *in cit. c. ex publico v. intra duorum.* Sylv. *v. votum §. 9. 3. dicto 3.* Sanch. *l. c. num. 27.* vel sic injustè negato debito, transeat ad religionem, revocari non poterit.

5. Quintò, quòd si intra hoc tempus à jure vel Juce concessum maritus conjugem deliberantem de ingressu religionis per vim opprimat, matrimonium quidem reddi indissolubile quo

T

ad

ad vinculum, quippe per veram copulam consummatum, posse nihilominus uxorem invito etiam marito ingredi religionem & in ea profiteri, nisi, fortè aliunde V. G. propter educationem prolis prohibeatur, probabile esse, affirmat Laym. *l. c.* & sic doceri testatur à Sanch. *d. 22. n. 26. Cón. l. c. du. 4. concl. 7. Rodriq. in sum. Tom. 1. e. 239. concl. 2. Sylv. l. c.* & aliis apud Abb. *in c. 2. de convers. conjug. in fine*, aliis tamen apud Sanch. *num. 5.* docentibus contrarium; eò quod nemo sine culpa privari debeat jure suo quaesito, quale habet uxor, ut libera à reddendo debito intra bimestre ingredi possit religionem, nemo item ex sua iniquitate commodum referre potest, aut dolus ei patrocinari.

6. Sextò, dictum bimestre concedi omnibus conjugatis, tamen de religione incunda non cogitent, aut etiam propositum eam non ingrediendi habeant; adeoque non teneri ad reddendum intra illud debitum, tenent Sylv. *v. debitum q. 1. caus. 4. Rosel. ibid. num. 2. Pont. l. 9. c. 9. num. 7. Sanch. l. 2. d. 24. num. 25.* & apud hunc plures; eò quòd etsi illud propositum non habeant, possent tamen illud interea habere, & ut, dum desideria dilata crescunt, postmodum eum majore affectu jungantur; ob quas rationes hoc bimestre concessum esse, ajunt cum gl. *in c. conjungis 27. q. 1. v. primam.* Contrarium tamen probabilius & verius sentiunt. Laym. *l. c. Castrop. l. c. num. 7.* citatis Angel. *v. debitum. num. 14. Cón. l. c. num. 43. Hurt. l. c.* eò quòd à puncto contracti matrimonii conjuges teneantur sibi invicem reddere debitum, nisi Jure Pontificio ob bonum aliquod religionis aliquo tempore suspendatur hæc obligatio, jam verò nullis aliis conjugibus invenitur suspensa, nisi iis, qui de religionis ingressu cogitant seu deliberant; cum nullibi, nisi in *cit. c. ex publico*, illud bimestre concedatur, & ibi id solum concedatur conjugibus, si ad religionem transire voluerit.

Quæst. 281. An matrimonium ratum infidelium durante utriusque infidelitate solvi possit.

R Esp. Negativè, Castrop. *cit. p. 2. §. 3. n. 1. Pirh. ad tit. de Sponsal. num. 146.* cum communi, imprimis enim non magis solvi potest mutua conjugum voluntate, quam matrimonium ratum fidelium, ut constat ex dictis; dein neque autoritate Principum, quibus subsunt infideles, cum hi nullam ad hanc dissolutionem à Deo potestatem acceperint; neque denique autoritate Papæ; cum hæc dissolutio sit actus aliquis jurisdictionis; jurisdictio autem & potestas Papæ se non extendat extra Ecclesiam, juxta illud Pauli *1. ad Cor. 5. quid mihi de istis; qui foris sunt, judicare*, contrarium est de matrimoniis hæreticorum, vide Tanner. *l. c. du. 4. n. 72.*

Quæst. 282. An matrimonium infidelium etiam consummatum, dum uterque, ad fidem convertitur, possit solvi autoritate Pontificis, intercedente justa causa.

R Esp. affirmativam teneri à Sanch. *l. 2. d. 17. num. 2. Nav. l. 3. de const. de convers. infidel. conf. 1. aliàs 3. in solut. ad 2. du. num. 12. Pirh. l. c.* eò quòd matrimonium infidelium, etiam

consummatum, cum non sit Sacramentum, nequidem habeat eandem firmitatem, quam matrimonium ratum fidelium, quod in sententia probabili solvi potest à Papa. Sed neque obstante, quòd post susceptum Baptismum ab iis fiat Sacramentum; cum, nisi post Baptismum denuo habitâ copulâ fuerit consummatum, reputetur adhuc tanquam matrimonium ratum fidelium, non attenda illa confirmatione facta ante Baptismum, ita Pirh. Negativam tanquam probabiliorè & veriorè tenent Castrop. *l. c. num. 2. Cóninck. d. 26. du. 5. num. 66. Pont. l. 9. c. 4. num. 15. Azor. p. 2. l. 5. c. 2. §. his positus &c.* eò quòd jam sit matrimonium fidelium consummatum (etsi consummatio tantum contigerit ante Baptismum) quod in nullo casu est solubile à Papa. Et esto non sit seu efficiatur post Baptismum Sacramentum, quòd plures probabiliter negant cum D. Thom. *in 4. d. 29. q. 1. a. 1. ad 1.* ubi dicit matrimonium infidelium esse Sacramentum non actu, sed habitu. Sanch. *l. 2. d. 9. num. 5. Tanner. Tom. 4. d. 8. q. 2. du. 3. num. 51.* quos citat & sequitur Pirh. *de divor. num. 41.* censentes effici Sacramentum, etiam non accedente novo consensu explicito, sed sufficiente consensu virtuali & implicito, quem actu habent, dum intendunt baptizari; adeoque virtualiter, & implicitè volunt, ut matrimonium prius contractum significet unionem Christi cum Ecclesia, ita ut hic consensus eo signo Baptismi expressus sit nova materia & forma hujus Sacramenti, & quamvis aliàs ad matrimonium de novo contrahendum inter eos, qui nunquam fuerunt conjuges, non sufficiat istiusmodi consensus implicitus & interpretativus, sufficiat tamen ad matrimonium illud, quod non est omnino novum, quòd ad substantiam, sed solum quasi novum in ratione Sacramenti. Esto, inquam, non sit aut efficiatur post Baptismum Sacramentum, adeoque nec aptum ad significandam illam Christi unionem cum Ecclesia per assumptionem carnis, nullus tamen adhuc est casus, in quo à Christo concedatur potestas dissolvendi matrimonium consummatum quaecumque, ad hæc tale matrimonium à priori, ut dictum in antecedentibus, non desumit illam suam indissolubilitatem à ratione Sacramenti, aut dictæ significationis.

Quæst. 283. An & qualiter solubile aut solvatur matrimonium infidelium, uno eorum converso ad fidem.

R Esp. primò; Solvitur matrimonium infidelium etiam consummatum quòd ad vinculum conjugale, uno eorum converso ad fidem, altero renuente converti, non nisi in triplici hoc casu; primò dum infidelis discedit, respiciens omnino convictum & cohabitationem cum conjuge fidei, adeoque facit discessionem physicam; idque non ob aliam causam legitimam, quam quia conjux ad fidem conversus est, *c. quanto. c. gaudemus. b. 1. it. c. simili modo. c. si uxor. 28. q. 1.* secundò; dum quidem non facit discessionem physicam, quia vult cohabitare; facit tamen discessionem moralem, quia non vult ei cohabitare sine contumelia creatori irrogata, quòd facit, si Deum vel Christum blasphemat, ejus nomen despicit, ejus laudes prohibet, conversionem domesti-

domesticorum impedit, prout deciditur in citatis textibus & c. *infidelis* 28. q. 2. Tertio, si conjugem factam fidelem, inducit ad peccandum mortaliter, aut ejus convictus cedit in perniciem animæ fidelis; irrogatur enim & tunc indirectè injuria creatori. Tunc autem, ut Pirh. *h. t. num.* 35. ex Sanch. *l. 7. de mat. d. 74. num. 6.* censetur à fidei pertrahi ad peccandum, quando fidelis, attentata sua fragilitate, exponitur periculo lapsus in peccatum, sive levi suasionem, sive violenta & importuna suggestionem infidelis. In his tribus eventibus solvitur tale matrimonium ex Christi dispensatione promulgata ab Apost. 1. ad Cor. 7. his verbis: *quod si infidelis discedit, discedat: neque enim servituti (id est, conjugii vinculo, ut Castrop.) subiectus est soror aut frater conversus, quia possit ad alia vota transire* &c. de utraque autem discessione, tam physica, quam morali loqui Apostolum, satis constat ex citatis textibus.

2. Resp. secundo: Extra hos tres casus, dum nimirum infidelis manens in tua infidelitate, non vult discedere à fidei converso, neque tamen etiam ejus cohabitatio cedit in contumeliam creatoris, aut est fidei occasio & incitamentum ad peccandum, non solvi matrimonium tale, ut fidelis inire possit aliud matrimonium, probabiliter tenent Castrop. *l. c. num. 9.* citatis Sylv. *v. matrimonium* 8. q. 10. dicto 6. Navar. *c. 22. num. 49.* Tolet. *l. 7. sum. c. 7. num. 7.* Valent. *de mat. d. 10. q. 1. p. 2.* & alii apud Sanch. *l. 7. d. 72. num. 8.* prout colligi putant ex illo Pauli. *l. c.* ubi consultit, ne fidelis infidelem dimittat, si infidelis velit cum eo pacificè & sine injuria creatoris habitare, quin imò dicat, mulierem infidelem sanctificari per virum fidelem, & è contra, unde etiam asserit Pirh. *h. t. num. 46.* quòd si infidelis repudiata uxore (intellige tempore infidelitatis) duxerit aliam, etiam post Baptismum, debeat hanc dimittere, & adhærere repudiata, nisi hæc reuerit habitare cum eo; quia per tale repudium non fuit solum vinculum matrimonii, utpote gentibus non concessum, etsi concedatur, concessum Judæis; cujus contrarium, dum defendunt Sanch. *l. c.* Henriq. *l. 11. c. 8.* Rebell. *de oblig. iust. p. 2. l. 3. q. 10. s. 2.* Cõn. *d. 26. d. 5. num. 62.* &c. ex eo, quòd etsi primis Ecclesiæ temporibus posset infidelis cum fidei habitare absque contumelia creatoris vel pertractione ad peccandum, imò cum probabili spe conversionis, modo tamen, dum infidelium animi ita obstinati sunt, ut vix sit spes conversionis, eorum cum fidei habitatio cedit in contumeliam creatoris, & moraliter incitat exemplo suo conjugem & domesticos ad peccandum, fidelis possit matrimonium aliud inire; dum, inquam, ex hoc fundamento procedunt suppositionem, ut videt, nostram destruunt, adeoque nihil à nobis diversum docent; de cætero asserit Castrop. *l. c.* nempe cessante illa contumelia creatoris & periculo perversionis, etsi non solvatur vinculum matrimonii, non teneri tamen fidelem infideli cohabitare, quin & consuetudine Ecclesiæ receptum; imò præceptum, ne conjux ad fidem conversus permittatur simul habitare cum infideli, *c. Judæi* 28. q. 1. idque etiam spes subesse conversionis, ait Pirh. *h. t. num. 42.* cit. Sanch. *l. 7. d. 73. num. 12.* & 13. Barb. *in c. gaudemus, h. t. num. 6.* fundato hoc præ-

R. P. Leu. *jur. Can. Tomus IV.*

cepto in præsumptione & experientia, quæ docuit, succedentibus temporibus ordinariè non modicum perversionis periculum ex hac cohabitatione creari fidei converso; adeoque obligante hoc præcepto, si fortè hic & nunc cesset tale periculum in particulati aliquo calu.

3. Resp. tertio; Tale matrimonium non statim à puncto, quo infidelis tenuit converti, & cohabitare fidei sine contumelia creatoris, sed tum prius solvitur, cum fidelis secundum matrimonium contrahit. D. Thom. *in 4. d. 39. q. 2. a. 5.* Valent. Rebell. *LL. cit.* Castrop. *num. 5.* Cõn. *num. 63.* Sanch. *l. 7. d. 75. num. 4.* Pont. *l. 9. c. 4. num. 7.* Pirh. *h. t. num. 35.* Hurt. *d. 8. de mat. diff. 13. num. 48.* Syl. Palud. &c. contra gl. *in c. quanto, h. t. & Abb. ibi, num. 6.* & 7. Richard. *in 4. d. 39. a. 2. q. 2.* Rodriq. *Tom. 1. sum. c. 250.* Angel. & alios; si enim, prout statuit & jubet Innoc. III. *in c. gaudemus h. t.* fidelis seu conversus ad fidem compellendus est recipere uxorem ex post conversam, antequam fidelis prius conversus matrimonium aliud contraxit, manifeste inferitur, vinculum prioris matrimonii solum non esse; neque dici potest cum gl. *in cit. c.* in favorem fidei matrimonium dissolutum restitui jure postliminii; cum matrimonium non nisi consensu mutuo libero perficiatur, ac conversus ad fidem absque novo consensu compellitur uxorem ex post conversam recipere, si necdum ab ea contractum aliud matrimonium; neque obstant verba Apost. *l. c. si infidelis discedit, discedat, neque enim servituti (hoc est vinculo matrimonii) subiectus est frater conversus,* nam non vult, quòd eo ipso solum sit vinculum matrimonii, sed eo ipso illum solum vinculo matrimonii, in quantum eo ipso non impeditur contrahere aliud matrimonium, quo contracto prius desinit, quemadmodum introductione novæ formæ præcedens expellitur.

4. Resp. quarto; ut conversus fidelis possit licitè inire matrimonium aliud, debere ei constare, in fidelem posse converti; eò quòd alià vià illud privilegium ei non concedatur, nisi quatenus infidelis ab eo discedit; adeoque si fieri commodè possit debere eum prius moneri, consultumque esse, ut hæc monitio fiat coram testibus autoritate Judicis, ut etiam in foro externo constat de obstinata infidelis voluntate tradit Castrop. *l. c. num. 7.* cum Sanch. *cit. d. 74. à n. 11.* Pont. *cit. v. 4. n. 22.* Cõn. *d. 26. d. 5. n. 62.* sicque colligi ex literis Pii V. relatis à Sanch. & literis Gregor. XIII. relatis à Poncio, verum tamen debere illi non tantum constare de voluntate infidelis remanendi in infidelitate sua, sed & voluntate non cohabitandi, & quidem sine contumelia creatoris & periculo peccandi, in quo consistit discessus ille physicus & moralis, & non purè in illa voluntate remanendi in infidelitate, quæ voluntas mutari potest, sequitur ex doctrina ejusdem Castrop. proposita responsione 2.

5. Resp. quinto: Dissoluto matrimonio primo per aliud matrimonium initum à fidei converso, infidelis non tantum validè (quod certum est apud omnes) sed & licitè inire poterit & ipse aliud matrimonium, non secus, ac si fidelis conversus mortuus esset; cum nullo textu aut firma ratione ostendi possit, id illi prohibitum; ita tenent alii relatis Sanch. *l. 7. d. 77. n. 6.* Gasp. Hurt. *d. 8. diff. 13. in fine.* Castrop. *l. c. n. 14.* Henriq. *l. 11. c. 8. n. 15.*

T 2

cum

cum gl. in c. fin. 28. q. 2. v. & in matrimonium, contra D. Thom. in 4. d. 37. q. 2. a. 5. ad 3. S. Bonav. ibid. a. 2. q. 2. Ponc. l. c. num. 25. & alios motus hac ratione non satis firma: quia jure divino arcetur à novo conjugio contrahendo, eò quòd renuens peccet in Deum & matrimonium, posse tamen eum id ipsum, postquam & ipse conversus ad fidem, docent horum AA. aliqui; & ut horum alii, egere & tunc ad hoc dispensatione.

Quaest. 284. An matrimonium illud contractum in infidelitate solvatur quoque per susceptionem Ordinum vel per emissam professionem religiosam à fidei converso.

1. **R**esp. primò supponendo cum Sanch. l. 7. d. 76. à num. 1. Castrop. l. c. num. 11. & communi, non posse fidelem conversum hos status cum matrimonio incompatibiles assumere, antequam infidelis discedat physicè vel etiam moraliter; post discessionem autem illam fidei cognitam, posse illum suscipere Ordines & religionem intrare, non lecus ac alius fidelis innocens celebrato divortio quòd ad thorum, etiam reclamante altera parte; & ita quidem, ut post susceptos Ordines aut ingressum in religionem non sit restituendus infideli jam etiam converso ad fidem, ut Cönnick. l. c. Sanch. num. 6. Castrop. l. c. quamvis duo postremi velint, fidelem ingressum religionem, si tempore conversionis conjugis infidelis necdum emisit professionem, restituendum illi; eò quòd necdum assumpsit statum incompatibilem, & causa divortii omnino cesset.

2. Resp. secundò directè: Vinculum talis matrimonii (intellige etiam in infideli discedente physicè vel moraliter) non solvi imprimis per susceptos Ordines à fidei; cum nullibi id privilegium concessum huic susceptioni, & ne quidem per eos solvatur matrimonium ratum fidelium. Sanch. Castrop. cum communi, ut ajunt; quamvis dicant, contrarium teneri ab aliquibus non infimæ notæ AA. dein neque per professionem religiosam; cum nullibi quoque reperiatu professioni concessum privilegium illud solvendi matrimonium consummatum (quod non nisi ex divina concessione solvi potest) etiam infidelium, cessatque hic omnino ratio, ob quam per matrimonium contractum à fidei solvatur prius contractum ex divina concessione, nimirum ne conjug conversus cogatur vel calibem vitam ducere, vel habitare cum infideli obstinato, orto inde periculo perversionis aut aliter peccandi, ac ita reddatur conversio odiosa, cum jam ipse per professionem liberet se ab ista cohabitatione eligendo vitam celibem, ita docent Hurt. l. c. diff. 14. num. 52. Castrop. l. c. num. 12. Ponc. n. 19. Cön. n. 65. cum Abul. 1. Reg. c. 8. q. 68. & 74. contra Sanch. d. 76. n. 9.

Quaest. 285. An quoque solvatur matrimonium fidelium per hoc, quòd unus conjugum labatur in hæresin, aut transeat ad errores gentilium, ita ut innocens transire possit ad aliud matrimonium.

Resp. Negativè, tamen aliàs in hoc casu major videri posset contumelia creatoris, sic enim expressè deciditur in c. quanto, h. t. ab Innoc. III. quam sententiam, ait Pirh. h. t. n. 36. hodie relata esse inter decreta fidei autoritate Trident. sess. 24. can. 5. de mat. ubi: *si quis dixerit propter hæresin dissolvi posse matrimonium, anathema sit*; neque obstat, ut habent verba cit. c. quanto, quòd fortè opponi posset, fidelem relictum non debere jure suo sine culpa privari; cum in multis casibus id contingat, ut si alter incidatur, hoc est, castretur, per quam responsionem quorundam malitia occurritur, qui si in odium conjugum, vel quando sibi invicem displicerent, si in tali casu uxores dimittere possent, simularent hæresin; & sic is, qui remanet in fide cogatur ad eum redire, qui ab hæresi vel infidelitate revertitur; & per hoc ipsum solvitur quaestio, hucusque verba cit. c. Porro dum eod. c. dicitur ab Innoc. quendam ex Prædecessoribus suis (fuit is Cælestin. III. ut gl. hic v. prædecessor. & Host. qui in quadam decretali epistola sua, quam dicunt olim insertam fuisse corpori Juris, tit. de convers. infidel. definivit, matrimonium dissolvi, dum alter conjugum labitur in hæresin vel ad gentilium errorem transit) visum sensisse contrarium, malè infertur ab hæreticis, Romanum Pontificem, dum aliquid ut Ecclesiæ universalis Rector & pastor definit, errare posse, cum imprimis Cælestin. hac de re nihil definitur, ut constat ex verbis cit. c. quanto, ubi dicitur *sensisse non definitur censetur*; sed solum antequam res illa examinaretur, propendebat in illam sententiam, & respondet, quod sibi probabilius videbatur, quin & ipse Innoc. in cit. c. ait: *non credimus, quòd in hoc casu is, qui relinquatur, vivente altero conjuge possit ad secundas nuptias transire*. Sed neque ex eo, quòd aliquid in corpore juri contineatur, sequitur, quòd sit à Pontifice definitum, cum multa habeantur in corpore juris, quæ Pontifices non definiunt tanquam fidei articulum, sed tantum dicunt & referunt suam sententiam, respondentque, quod sibi probabilius videtur, Azor. p. 2. l. 5. c. 4. q. 3. in object. 2. & ex eo Pirh. n. 34.

Quaest. 286. Ut matrimonium dissolvatur, seu potius nullum declaretur, quæ probatio requiratur.

1. **R**esp. primò: Tamen in foro conscientiae probatio nulla alia requiri videatur, quam ipsorum contrahentium testimonium, quippe cum in hoc foro sola eorum salus spectetur, iis fides adhibenda est, nisi aliunde colligatur manifesta deceptio, Sanch. l. 2. d. 45. num. 2. Menoch. de presump. l. 1. presump. 77. num. 16. Covar. in 4. decret. p. 1. c. 4. §. 1. num. 9. Cön. l. c. du. 6. in pr. Castrop. cit. p. 2. §. 6. num. 1. in foro tamen externo insufficientis ad hoc est testimonium illud contrahentium, tamen causa dissolutionis alligata sit fictio; eò quòd licet hæc causa, utpote interna, solum ei, qui illam opponit, nota esse possit, ejus tamen probatio eliditur matrimonio exteriori contracto, Arg. c. per inas. de prob. ubi: *nimis indignum est juxta legitimas sanctiones, ut quod quisque sua voce lucide protestatus est, valeat proprio testimonio infirmare*; unde nisi ad sint conjecturae aliae, quæ moraliter certò persuadeant, stan-

standum est pro valore matrimonii. Ita Sanch. l.c. n. 3. & seq. Castrop. n. 2. Nav. c. 22. n. 82. Porro plures hujus fidei consensu conjecturas proponit Castrop. n. 3. Prima, si vir, mox, ut verba consensu significativa protulit, in continente revocet; eò quòd tunc præsumi possit, protulisse per inadvertentiam & inconsiderationem, juxta c. præerea. de testib. cogend. Sanch. cit. d. 45. n. 6. quòd tamen stante Trident. vix locum habere posse; cum Parochus teneatur consensum contrahentium diligenter explorare, ait Castrop. cum Cón. Secunda, si paulò post contractum matrimonium asseruerit, se fidei consensisse, & matrimonium aliud inerat, multo que magis, si Ordines suscipiat, aut religionem ingrediatur, eò quòd præsumendus non sit, tam citò revocaturus consensum, & cum damno prioris uxoris ducturus aliam, aut etiam status tam perfectos peccando mortaliter assumpturus. Sanch. l.c. n. 7. Nav. n. 77. Sylv. v. matrimonium. 4. q. 9. disto. 1. & 2. negat tamen Castrop. hanc conjecturam facere plenam probationem; quin & cum Cón. n. 71. insufficientem reputat; eò quòd mirum non sit, quòd, qui ausus est Sacramentum matrimonii eludere, & conjugem decipere, ordinem & religionem peccando recipiat. Tertia, si conjux fictum consensum allegans sit disparis ab alio conditionis in divitiis, nobilitate &c. Menoch. l. 3. præsump. 1. n. 35. Covarr. l. c. c. 2. n. 4. &c. Sed hanc conjecturam ut insufficientem rejiciunt Sanch. n. 8. Sylv. Nav. Castrop. l. cit. eò quòd sæpe viri cæco amore ducti conjuges pauperes & ignobiles assumant. Unde etiam Castrop. cum Cón. asserit, quòd et si femina permitti possit, ex vi hujus testimonii in foro conscientie nubere alteri, id tamen viro in foro externo nequam permittendum. Quarta, si allegationem ficti consensu comitetur metus gravis, et si insufficientem ad irritandum matrimonium; tunc enim citissimam talem manifestationem consensu ficti inducere moralem certitudinem, verum animum contrahendi non adfuisse, consent Cón. l.c. Sanch. n. 12. Castrop. dicens, id verum esse, maximè si id ex parte puellæ contingit. Quinta, si uterque conjux fateatur, se fidei consensisse. Quòd tamen rejiciunt Castrop. Cón. l. cit. eò quòd sæpe contingat, utrumque conjugem panitere, & facilius credi possit tunc eos mentiri, quàm ante fidei contractum vel consummatum. Sexta, si allegans fictum consensum protestatus fuerit antecederet ad matrimonium, se fidei consensurum, Jo-And. Calder. Rodriq. & alii relati à Sanch. d. 44. n. 19. rejicientibus hoc ipsum aliis, cum Gl. inc. tua. de sponsal. v. mulierem. eò quòd ab ea protestatione recessum sit factò contrario, nempe contracto matrimonio. Distinguentibus hoc ipsum cum communi Sanch. l. c. Mascard. de prob. concl. 1243. Gutt. de matr. c. 52. n. 2. nimirum ut id procedat, si protestatio facta, altero conjugè sciente & consentiente; Secus, si eo ignorante vel repudiante. Verùm & hanc distinctionem cum Cón. rejicit Castrop. eò quòd alterius conjugis scientia non in-

fert recessum à protestatione; cum consensum non magis inducat quàm ignorantia, sed solum faciat, ne contractus factus sit injuriosus alteri contrahenti. Quare dicunt, diligenter perquirendas causas talis protestationis, quæ si moraliter inducant dissentium, & hæc tempore contractus matrimonii perseverant, contractus judicandus sit invalidus, ut si ad illum cogaris metu cadente in constantem virum, & clam coram testibus protestaris, te non consensurum, censendus sis, non recessisse à protestatione. Quam doctrinam ait comprobari à Sanch. d. 45. n. 22. Masc. l. c. n. 13. Gutt. n. 2. Quòd si tamen causa protestationis cessasset tempore contractus, præsumendum sit, recessum esse à protestatione. Item si post contractum liberè habita est copula, censetur matrimonium denudò contractum, & si prior contractus invalidus in locis, ubi valent matrimonia clandestina ob non receptum Trid. fecus in aliis. Castrop. l. c. Sanch. d. 45. n. 21. & 23. Gutt. n. 10. Nav. n. 78.

Resp. secundò: Dum agitur de dissolvendo matrimonio ob impedimentum consanguinitatis, affinitatis &c. unicus testis non sufficit ad dissolvendum matrimonium, aut negandum debitum; cum jura matrimonii possidentis mintui non debeant ob probabilem tantum probationem, juxta c. cum à nobis. de testib. Sufficit tamen ad inducendam obligationem diligenter inquirendi in veritatem, quæ diligentia facta, & nova non accedente probatione, dubium deponendum, & in matrimonio, ejusque usu perseverandum. Sanch. à n. 24. Castrop. n. 4. cum communi. Proinde jam ad probationem impedimenti pro dissolvendo matrimonio requiruntur duo testes omni exceptione majores. c. super eo. & c. cum à nobis. de testib. Castrop. cum communi. Tales censentur etiam consanguinei, si sint probata vitæ, & matrimonium illis expediens. Ita ut tunc nulla exceptione repellere possint, ut alias repelluntur domestici. c. in literis. de testib. Castrop. l. c. Gutt. c. 44. à n. 39. Item ipsi contrahentes, vel etiam alter eorum, dum constat, eos matrimonium cupere, maximè, si cum eorum depositione concurreret fama, Sanch. n. 34. Cón. cit. du. 6. concl. 3. Castrop. l. c.

Quest. 287. An, dum adsunt istæ conjecturæ, quæ fictum fuisse consensum, vel illæ probationes, quæ impedimentum adesse concludunt, liceat conjugibus propria auctoritate dissolvere matrimonium.

Resp. negativè, dum matrimonium est publicum, sed requiritur auctoritas Judicis, ne generetur scandalum; secus dicendum videtur, si matrimonium est clandestinum; vel si publicum est, testes obierunt, nec adest ullum magis periculum; nullum enim tunc est scandali periculum, ob quòd aliàs requiritur Judicis auctoritas. Castrop. cit. §. 6. n. 5. Sanch. l. 2. d. 45. n. 13.